

- productive and creative competence of the future specialist]. In *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools:]*: zb. nauk. pr. (Is. 51 (104), pp. 216-223). Zaporizhzhia: KPU [in Ukrainian].
- Osvitni prohramy Poltava: PNPu im. V. H. Korolenka 2017–2020 r. [Educational programs Poltava: PNPu. VG Korolenko 2017–2020]*. Retrieved from <http://pnpu.edu.ua/osvitni-programi> [in Ukrainian].
- Sheremetieva, S. H. (2017). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnologii do pedahohichnoi diialnosti u zakladakh pozashkilnoi osvity [Preparation of future teachers of technologies for pedagogical activity in out-of-school education institutions]*. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].

KUDRIA O.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

PREPARATION OF THE CIRCUIT LEADER TO TEACH STUDENTS IN TECHNICAL MODELING

The rapid pace of transformation in the society of Ukraine and the world, the process of its integration into the educational space of Europe contributed to increasing the focus on the quality of children's leisure, the need to review and improve the legal framework for out-of-school education. The article analyzes the features of teaching pupils of technical modeling and professional training of future teachers to activities in out-of-school education institutions. The purpose of the article is to analyze the specifics of teaching pupils technical modeling in out-of-school educational institutions that have scientific and technical direction, and substantiation of scientific and methodological foundations and features of training teachers of labor training and technology for professional activities in out-of-school education.

Peculiarities of preparation of future teachers of labor education and technologies for teaching pupils in the conditions of out-of-school education institutions are considered. On the basis of the analysis of scientific and methodical literature the concept training of future teachers of labor training and technologies for professional activity on training of pupils of technical modeling in establishments of out-of-school education which have a scientific and technical direction is defined. Emphasis is placed on the priority of the motivational component in the process of implementing the competence approach of the educational system in the training of both future teachers and pupils.

Aspects of construction of structural-semantic model are characterized training of future teachers of labor education and technologies for professional activity in out-of-school education institutions. The organizational and pedagogical conditions of effective student learning are determined. The necessity of forming in students the skills of integration of branch knowledge and combination of educational methods, technologies of organization of classes during the practice of teaching technical modeling in the process of classes in out-of-school education institutions is substantiated.

Key words: *personality development, professional training, competence, educational process, out-of-school education institution, technical modeling of students, labor training, technologies*

Стаття надійшла до редакції 02.04. 2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247099>

УДК 378.147:[37.011.3-051:62

ОЛЕКСАНДР ЛОГВИНЮК

ORCID: 0000-0003-4963-5499

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЕВООБРОБНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розкривається зміст готовності студентів педагогічних ЗВО, майбутніх учителів, здатності до комплексного вирішення завдань трудового, морального та естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи. Розглядаються педагогічні умови ефективного педагогічного впливу при формуванні знань, умінь та навичок для роботи з деревиною.

Ключові слова: *вчитель, учні загальноосвітньої школи, технологія, обробка, деревина, урок, трудове навчання, професійна орієнтація*

Постановка проблеми. Деревина є одним із найпоширеніших і найуніверсальніших матеріалів, котрий здавна слугував людині у всіх сферах її життєдіяльності та використовувався людиною з незапам'ятних часів. Цінність дерева проявляється в тому, що з нього будували будинки, двори й інші господарські споруди. Міста

завжди оточувалися дерев'яними фортечними стінами і частоколами, деревом мостили вулиці, дороги, використовували для будівництва млинів, промислових суден, створювали речі домашнього вжитку, предмети культу, музичні інструменти, художні вироби. За допомогою хімічної промисловості з деревини виготовляють близько двадцяти тисяч різноманітних виробів і речей, це: папір і тканина, кислоти і дубильні речовини, лаки і фарби, гліцерин, оцет, кормові дріжджі, кіно- і фотоплівка й ін.

У наш час, а це період ринкових відносин, що активно розвиваються, однією з основних потреб суспільства являються активні працівники в усіх сферах суспільної діяльності, які становлять основу соціально-економічних умов життя. Тож при підготовці майбутнього вчителя трудового навчання значну вагу має формування в нього готовності до застосування на уроках трудового навчання сучасних деревообробних технологій та успішного залучення до цього процесу учнів, а також вирішення низки виховних завдань.

Аналіз публікацій останніх років свідчить, що в сучасному науковому просторі привертається недостатня увага до оновлення методик трудового навчання, які відповідали б сучасним викликам, і саме тому, що світ змінюється стрімкими темпами, неможливо досягти всіх очікуваних результатів, використовуючи лише один метод навчання. Проблему професійної підготовки спеціалістів даного профілю вивчали такі вчені, як: Ю. Скотов, С. Ткачук, В. Амаліцький, Л. Алексєєв та інші. Вони розкрили важливість інноваційних освітніх підходів у реалізації нової концепції педагогічної освіти, зокрема, через підготовку компетентного вчителя

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови ефективності застосування деревообробних технологій на уроках трудового навчання в загальноосвітній школі.

Виклад основного матеріалу. Ідея трудового навчання і виховання виникла давно. Тим чи іншим способом у кожному суспільстві здійснювалась відповідна підготовка наступних поколінь до участі в суспільній праці, у виробництві. Починаючи з давнини і до наших днів, трудове навчання набуло своєрідного змісту в залежності від того, який суспільний клас висував виховні ідеї. Становлення і розвиток трудового навчання і виховання в Україні не було ізольованим від світової теорії і практики, але завжди орієнтувалося на вітчизняні потреби.

Сучасна освіта являється основною на шляху підготовки школярів до вибору професії, що включає виховання творчої особистості, зі свідомим ставленням до праці як такої. Саме це, починаючи з початкових класів, закладається при опануванні основ трудової підготовки учнів та тих необхідних прийомів ручної роботи, за допомогою яких вони в майбутньому матимуть можливість створювати корисні вироби, працюватимуть з різноманітними матеріалами.

При деякій, на перший погляд, побутовій «несучасності», слід зазначити, що деревина ніколи не втратить свого економічного значення. При правильно побудованій системі збереження та експлуатації лісів вона може бути повністю відновлюваним ресурсом, важливим джерелом сировини для різних галузей в промисловості, але баао в чому це залежить від людини, її грамотного ставлення до лісового багатства своєї країни, що в Україні, сьогодні, на жаль, є проблемним. Тому основою виховного процесу на уроці трудового навчання являється виховання в учнів таких цінностей, як, насамперед любов до природи, працелюбство, настирливість, допитливість, цілеспрямованість, ініціативність, самостійність; формуються у школярів і навички дотримання санітарних вимог щодо робочого місця та правил особистої гігієни.

У профорієнтаційному плані вчитель має пам'ятати, що останнім часом зростає потреба українських підприємств в галузі деревообробної промисловості в таких спеціалістах, як тесляр, столяр, складальник виробів з деревини, столяр-будівельник, реставратор виробів з деревини, оператор станків з ЧПК та інших. Добре, якщо ще в дитинстві вчитель помітить у своїх учнів відповідні нахили і допоможе їх розвинути. Але йдеться далеко не тільки про навички ручної праці. Як зазначає Ю. Скотов, «підвищення вимог працедавців до рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників усіх галузей виробництва посилює роль інноваційних освітніх підходів у реалізації нової концепції педагогічних систем. Трансформація основних принципів навчання, оновлення змісту, форм, методів і засобів професійної підготовки, впровадження педагогічних умов забезпечення оптимальної педагогічної взаємодії та інші нововведення, що видозмінюють окремі елементи педагогічної системи і процесів, зумовлюють відповідні зміни у логіці здійснення професійно-практичної підготовки, зокрема виробничого навчання. В усіх сферах сучасного знання науковці стикаються з необхідністю вивчення складних об'єктів, визначених цілісностей або систем. Моделювання – це універсальний метод дослідження складних систем. Такою системою на сьогодні користуються у професійно-технічних училищах (ПТУ)» (Скотов, 2000, с. 115).

Для підготовки спеціалістів з даної спеціальності необхідно, щоб до проходження навчання у професійних, професійнотехнічних закладах вищої освіти здобувачі уже мали певну базу знань, яка стосується технології обробки деревини ручним та електрифікованим інструментом, обізнаність у сфері матеріалознавства, а також деревообробного виробництва, проектування столярних виробів тощо

Саме за для того, щоб отримати знання, необхідні багатьом випускникам шкіл, що оберуть робітничі й технологічні професії в майбутньому, у шкільну програму було введено навчання технологій з профілю «Деревообробка».

Варто зазначити, що важливою педагогічною умовою успішного впровадження дисципліни «Технології. Деревообробка» є створення належного методичного підґрунтя. У цьому контексті вважаємо за потрібне розглянути актуальне нині поняття «ресурсне забезпечення» та з'ясувати, які компоненти до нього входять.

Різні автори (С. Корбетт, В. Нуч, В. Левадний та ін.) вкладають у це поняття неоднаковий зміст, аналізують різні його складові. С. Ткачук у своїй праці «Основи теорії технологічної освіти» (Ткачук, 2014, с. 67) формулює загальні положення щодо навчально-матеріальної бази технологічної освіти. В. Амаліцький у посібнику «Деревообробляючі станки и інструменти» (Амаліцький, 2002, с. 43) наводить ґрунтовний перелік сучасного верстатного обладнання та інструментів для обробки деревини, які можна застосовувати для комплектації навчальних та навчально-виробничих деревообробних майстерень. У працях Л. Алексєєва розглядається ресурсне забезпечення педагогічної роботи, зокрема, автор виділяє такі його компоненти: інформаційне, інструментальне, нормативне, методичне, організаційне, фінансове забезпечення (Алексєєв, 1997, с. 98). Загалом тема ресурсного забезпечення навчання в закладах різного типу є у науковців досить популярною і постійно розширює знання педагогічного загалу в цій сфері.

У основі ресурсного забезпечення уроків із застосуванням деревообробних технологій розглядаємо приміщення деревообробної майстерні, яке відповідає всім нормативним вимогам згідно чинного законодавства і, що важливо, є максимально безпечним для школярів; тут має бути наявне повне технічне обладнання, а саме: верстаки, верстати, прилади для виконання лабораторних робіт тощо, максимально осучаснене і призначене для виконання різноманітних операцій.

Що стосується самого матеріалу, який є основою при роботі на уроках трудового навчання, то з основного слід сказати, що деревина – досить пружний матеріал, який нерідко застосовується при виготовленні деталей і являє їхню основу. Для прикладу можна навести лижі, рукоятки різних інструментів, шпали тощо. Пластичність – це здатність деревини під впливом сили змінювати свою форму без ознак руйнування і зберігати цю форму після припинення дії сили. Пластичність деревини збільшується з підвищенням вологості і при нагріванні. З цією метою в деяких виробництвах перед гнуттям деревини застосовують пропарення і проварювання заготовок. Водночас вона й достатньо тверда, що завжди робило її цінним будівельним матеріалом. Твердістю називають здатність деревини протидіяти проникненню в неї більш твердого тіла. За ступенем твердості всі породи дерев можна поділити на три групи, а саме м'які (сосна, ялина, ялиця, липа, осика, вільха, тополя та ін.) та тверді (модрина, береза, бук, дуб, карагач, клен, ясен тощо) і останні – це дуже тверді: біла акація, граб, кизил, самшит.

Обробка деревини є досить багатоступінчатою. Після того, як деревина пройде ряд етапів та набуде потрібного вигляду, настає час завершальних операцій, і виконується він для надання виробам гарного зовнішнього вигляду та захисту від псування.

Помічено, що досить значний інтерес учнів викликають способи оздоблення виробів з дерева. Існує оздоблення виробів двох видів: прозоре і непрозоре. При прозорому оздобленні матеріал змінює своє забарвлення, але зберігає текстуру. Прозоре оздоблення включає кілька операцій: прозоре фарбування, вошіння, лакування, полірування (*Методика...*).

Непрозорим оздобленням виробів являється покриття поверхні виробу непрозорою плівкою або фарбою, що, в свою чергу, закриває колір і текстуру дерева. Цей вид оздоблення застосовують для покрівлі, вікон, дверей, огорожі з використанням олійних, емалевих та водоемульсійних фарб.

Ще одним дуже важливим видом обробки деревини, продуктивним для використання на уроках трудового навчання не тільки з виробничою, а й з естетично-розвивальною метою, є художнє оздоблення. Воно, в свою чергу, поділяється на різьбу по дереву та випалювання, проте в даному випадку готовий виріб покривають прозорим лаком (Оздоблення); цей вид обробки учням цікавий і цілком доступний, він досить часто представлений на художніх експозиціях.

Одним з основних напрямків на шляху до опанування учнями технологіями обробки деревини під час уроку трудового навчання є визначення змісту навчального матеріалу, його осучаснення і доповнення місцевим матеріалом. Для вчителя є дуже важливим вміння систематизувати його в певній послідовності з урахуванням вікових особливостей учнів, їхніх знань з інших предметів, життєвого досвіду.

Позитивний психоемоційний фон уроку забезпечується майстерною педагогічною комунікацією. Будь-яка педагогічна взаємодія між педагогом та учнями ґрунтується на партнерських засадах у процесі вирішення навчально-творчих завдань. Забезпечення успішного розвитку умінь та навичок в учнів під час навчального процесу першочергово залежить від психолого-педагогічної компетентності вчителя, основним завданням якого є організація та представлення осмислених та практично виправданих дій з метою досягнення продуктивного діалогу із учнями, успішного розв'язування ними творчих завдань та отримання спільного задоволення від результатів виробничої діяльності (Скотов, 2000, с. 120).

Вважаємо також, що успішне засвоєння учнями деревообробних технологій на уроках трудового навчання забезпечується принципами (наочності, індивідуалізації, зв'язку з практикою, технологічності, рефлексивності, партнерства і співробітництва, міждисциплінарних зв'язків, професійної спрямованості навчання), сучасними методичними підходами (системний, діяльнісний, технологічний, особистісний та ін.), педагогічними умовами, що базуються на професійній майстерності педагога, передбачають розвиток у учнів любові до праці, до природи та збереження досвіду народних ремесел. Учитель повинен орієнтуватися на те, що його учні не залишаться осторонь проблем навколишнього середовища в сучасному глобальному просторі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Робота учнів з природним матеріалом має велике значення для естетичного виховання дітей, прищеплення їм художнього смаку, розвитку творчих здібностей, уявлення. Надзавданням роботи з природним матеріалом є пробудження у дітей любові до рідної природи, що сприяє вихованню у них патріотичних почуттів.

На часі – подальше вдосконалення методичної підготовки вчителів трудового навчання з метою розширення їх навчальних можливостей. Час не стоїть на місці, і подальшу роботу в даному напрямку потрібно спрямовувати, зокрема, на розробку методик проектно-технологічної діяльності старшокласників. Сучасне суспільство переходить до нового соціального виміру, в епіцентрі якого – професійно компетентна особистість. Посилення особистісної відповідальності молоді за свою долю, за життєве та професійне самовизначення, за власне благополуччя вимагає правильного вибору майбутньої професії ще в шкільному віці. Допомогти школяреві не лише обрати «свою» професію, а й психологічно та практично підготуватися до праці – це важливі завдання сучасного ЗВО, до яких безпосередньо причетний учитель трудового навчання.

Список використаних джерел

- Амалицкий, В. В. (2002). *Деревообрабатывающие станки и инструменты*: учебник. Москва: Академия.
Методика проектування шкатулки на уроках трудового навчання в загальноосвітніх школах. Взято з <https://smekni.com/a/177028-3/metodika-proektuvannya-shkatulki-na-urokakh-trudovogo-navchannya-v-zagalnoosvtnkh-shkolakh-3/>.
- Оздоблення виготовлених виробів із фанери.* Взято з <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/6388>.
- Панов, А. М. (Ред.). (1997). *Российская энциклопедия социальной работы* (Т. 2). Москва: Ин-т социальной работы.
- Скотов, Ю. В. (2000). Модель конструкторсько-технологічної підготовки столярів в умовах професійно-технічного училища. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія педагогіка*, 1, 113-122.
- Ткачук, С. І., Кoberник, О. М. (2014). *Основи теорії технологічної освіти*: навч. посіб. Умань: Візаві.

References

- Amalytskyi, V. V. (2002). *Derevoobrabatyvaiushchie stanki i instrumenty [Woodworking machines and tools]*: uchebnik. Moskva: Akademiia [in Russian].
- Metodyka proektuvannya shkatulky na urokakh trudovoho navchannya v zahalnoosvitnikh shkolakh [Methods of designing a box in the lessons of labor training in secondary schools]*. Retrieved from <https://smekni.com/a/177028-3/metodika-proektuvannya-shkatulki-na-urokakh-trudovogo-navchannya-v-zagalnoosvtnkh-shkolakh-3/> [in Ukrainian].
- Ozdblennia vyhotovlenykh vyrobiv iz fanery [Finishing of the made products from plywood]*. Retrieved from <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/6388> [in Ukrainian].
- Panov, A. M. (Ed.). (1997). *Rossiiskaia entciklopediia sotcialnoi raboty [Russian encyclopedia of social work]* (Vol. 2). Moskva: In-t sotcialnoi raboty [in Russian].
- Skotov, Yu. V. (2020). Model konstruktorsko-tekhnologichnoi pidhotovky stoliariv v umovakh profesiino-tekhnichnoho uchylyshcha [Model of design and technological training of carpenters in terms of vocational school]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii pedahohika [Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk. Pedagogy series]*, 1, 113-122 [in Ukrainian].
- Tkachuk, S. I., & Kobernyk, O. M. (2014). *Osnovy teorii tekhnologichnoi osvity [Fundamentals of the theory of technological education]*: navchalnyi posibnyk. Uman: Vizavi [in Ukrainian].

LOGVINIUK O.

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine

PEDAGOGICAL ASPECTS OF APPLICATION OF WOODWORKING TECHNOLOGIES IN LESSONS OF LABOR TRAINING

The article reveals the content of readiness of students of pedagogical ZVO, future teachers, ability to comprehensively solve problems of labor, moral and aesthetic education of secondary school students. The pedagogical conditions of effective pedagogical influence in the formation of knowledge, skills and work with wood are considered.

Successful mastering by students of woodworking technologies at lessons of labor training is provided by principles (clarity, individualization, connection of the theory with practice, manufacturability, reflexivity, partnership and cooperation, interdisciplinary communications, professional orientation of training), modern methodical approaches (system, activity, technology, personal, etc.), pedagogical conditions based on the professional skills of the teacher, provide for the development of students' love for work, nature and the preservation of the experience of folk crafts.

The work of students with natural materials is of great importance for the aesthetic education of children, instilling in them artistic taste, development of creative abilities, imagination. The overriding task of working with natural material is to awaken in children a love for native nature, which contributes to the education of their patriotic feelings. It is time to further improve the methodological training of teachers of labor education in order to expand their learning opportunities.

Key words: *teacher, secondary school students, technology, processing, wood, lesson, labor training, vocational guidance*

Стаття надійшла до редакції 27.03.2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247100>
УДК 378.018.43

ОЛЕНА МАТВІЙЧУК
ORCID 0000-0001-6296-5463

АНАТОЛІЙ МАТВІЙЧУК
ORCID 0000-0002-4560-2748

РИММА ЄРЬОМЕНКО
ORCID 0000-0002-1252-523X

ОЛЕГ ГЛАДЧЕНКО
ORCID 0000-0003-1057-3905

АНДРІЙ ТАРАН
ORCID 0000-0003-2034-4743

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стаття присвячена аналізу проблематики запровадження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. У статті представлено результати анонімного опитування науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти закладів вищої освіти щодо використання технологій дистанційного навчання в умовах загальнонаціонального карантину, проведене Державною службою якості освіти України. За результатами опитування зроблено висновки щодо ступеня результативності та подальших перспектив впровадження нових методів навчання в умовах пандемії.

Ключові слова: *пандемія COVID-19, дистанційне навчання, освіта, анкетування, коронавірус*

Вступ. Події, що нині відбуваються у світі внаслідок розповсюдження коронавірусної інфекції COVID-19, відносяться до надзвичайної ситуації природного характеру глобального рівня. За кілька тижнів пандемія COVID-19 вплинула на всі сфери життя суспільства, у тому числі і процес навчання не тільки в Україні, а й у всьому світі. Відповідно до наказу МОН України «Про організаційні заходи для запобігання поширення коронавірусу COVID-19» від 16.03.2020 № 406 на період карантину заклади освіти були зобов'язані продовжувати здійснення освітнього процесу в дистанційному режимі з використанням технологій та онлайн-ресурсів дистанційного навчання. Вищі навчальні заклади в Україні були змушені приймати інноваційні рішення за відносно короткий проміжок часу. У доповіді генерального директора ЮНЕСКО Одрі Азулей зазначено, що в результаті прогресування пандемії коронавірусу COVID-19 більше півтора мільярда молодих людей зараз не в змозі відвідувати заняття через закриття навчальних закладів у понад 165 країн світу (Бережняя, Прокопенко, 2020). Для забезпечення дистанційної освіти в українських університетах протягом терміну карантинних обмежень впроваджено навчання у режимі офлайн та онлайн-курсів через різні веб-сервери, платформи, ресурси та соціальні мережі: Moodle, Zoom, Skype, Viber, Telegram, Messenger, Google-клас тощо. Враховуючи безпрецедентну невизначеність, спричинену пандемією COVID-19 та її ймовірне продовження протягом тривалого періоду часу, метою публікації стало бажання проаналізувати рівень задоволеності результативністю дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України усіма учасниками освітнього процесу, виявлення можливих проблем та шляхів їх вирішення.